

Vetenskapsrådet

Datum

2017-12-11

Handläggare

Caroline Olsson

Referat från möte

Dialog om samhällsutmaningar inom migration och integration

- forskningsbehov och forskningsmöjligheter

Cirka 50 inbjudna deltagare från forskarsamhälle, departement, myndigheter, organisationer och civilsamhälle möttes i Stockholm den 23 november 2017. Mötet innebar en heldag med presentationer, panelsamtal och gruppdiskussioner inför författandet av den forskningsagenda som kommer att utgöra kärnan i ett nytt tioårigt nationellt forskningsprogram inom migration och integration.

Vad vet vi och vad saknar vi kunskap om?

Dialogmötet anordnades av Vetenskapsrådet i syfte att inventera forskningsbehov och forskningsmöjligheter inom områdena migration och integration, som ett led i arbetet med att ta fram en forskningsagenda. Forskningsagendan ska peka ut riktningen för den forskning som Vetenskapsrådet och andra forskningsfinansiärer bör stödja de närmaste åren. För att säkerställa att forskningsagendan håller hög kvalitet och är samhällsrelevant samlade mötet inspel från nyckelaktörer i fältet – kunskaper och erfarenheter om kunskapsluckor och utmaningar som forskning på sikt kan bidra till att möta. Mötet riktade sig till personer som antingen forskar om migration och/eller integration eller arbetar mer praktiskt med frågorna och är väl bekanta med olika former av migrations- och integrationsutmaningar, antingen genom egna migrationserfarenheter, i mötet med migranter eller på ett mer samhälleligt plan.

Forskningsprogrammet ska fylla många olika behov

Deltagarna hälsades välkomna av Kerstin Sahlin, huvudsekreterare för Humaniora och Samhällsvetenskap vid Vetenskapsrådet. Därefter berättade Monica Svantesson, programansvarig, om forskningsprogrammets syfte att främja forskningens möjligheter att möta viktiga samhällsutmaningar och att programmet ska:

- skapa samverkan
- skapa synergier
- koordinera aktiviteter
- komplettera forskningssatsningar
- knyta samman forskning och utbildning
- utgöra länk till internationella forskningsprogram
- bidra till långsiktig planering av forskningsinfrastruktur
- bidra till ökat genomslag
- bidra till jämställdhet
- stödja forskning om migrationens och integrationens alla aspekter
- bidra till förutsättningar att skapa inkluderande och demokratiska samhällen.

Med anledning av det nationella forskningsprogrammets varaktighet på 10 år, betonade Svantesson vikten av uppföljning, utvärdering och revidering av programmet och agendan, till följd av kommande samhällsförändringar.

En strategisk forskningsagenda som kommer att behöva revideras

Gustav Hansson, analytiker vid Vetenskapsrådet, presenterade kortfattat arbetet med forskningsagendan. Agendan kommer att kvalitetssäkras genom konsultationer i ämnesområdet för Humaniora och Samhällsvetenskap, programkommitté, referensgrupp samt en kommande enkät. Till arbetet har även Per Strömblad, Linnéuniversitet, knutits. Strömblad talade om sin pågående översikt av vilken forskningsbaserad kunskap som idag finns om migration och integration och vilka kunskapsluckor som identifierats.

Per Strömblads presentation genererade flera inspel från publiken, bl.a.:

”... Forskning bedrivs på annan plats förutom inom universitet och högskola, och då av forskare verksamma i organisationer”

”... Forskning på EU-nivå. Där finns mycket”

Tre aktörer gav sin syn på hur forskning och praktik kan mötas

I ett panelsamtal delade tre aktörer med sig av sina erfarenheter och kunskaper när det gäller utmaningar inom migration och integration, som underlag till dialogmötets avslutande gruppdiskussioner:

Delmi

Joakim Palme, ordförande vid Delegationen för migrationsstudier (Delmi), talade om relationen mellan migration och välfärd, och vikten av att studera migration i samspel med välfärd. Palme beskrev den långvariga spänningen mellan välfärdsstaten och migrationen, en spänning som framträdde redan under tidigt 1970-tal då man talade om att det inte var möjligt att kombinera öppna gränser och välfärd. Palme fortsatte med att markera att migration dock inte behöver leda till välfärdsstatens förfall, och hur det närmast handlar om att få olika samhällsregimer att samspela. Vidare betonade Palme behovet av komparativ forskning på områdena, enkäter som omfattar grupper av migranter samt forskningens behov av att se mer till migranter i sig och till ursprungsländers och mottagarländers befolkningar.

Arbetsförmedlingen

Därefter talade Annika Sundén, analyschef vid Arbetsförmedlingen, om arbetsmarknadsdeltagande, etablering och forskningsbehov. Med utgångspunkt i aktuell statistik från Arbetsförmedlingen, visade Sundén hur Sverige idag har den högsta sysselsättningsgraden bland utrikes födda sedan Arbetsförmedlingen startade sina mätningar år 2005. Samtidigt har utrikes födda den högsta arbetslöshetsnivån i Sverige. Snabb kontakt med arbetsmarknaden har visat sig vara en betydande faktor för integration, och Sundén lyfte fram behovet av fortsatt forskning kring vad som bidrar till utrikes föddas inträde och etablering på den svenska arbetsmarknaden. Andra forskningsfrågor som enligt Sundén behöver studeras är hur den svenska modellen ska utformas för att gynna integration och etablering samt mekanismer bakom skillnader i nyanlända kvinnor och mäns arbetsmarknadsdeltagande.

IMER-förbundet

Lisa Salmonsson, ordförande för IMER-förbundet, talade om samspelet mellan forskare och praktiker och problematiserade det gap som finns mellan grupperna. Salmonsson menar att forskare och praktiker ofta har samma mål om uppdaterad kunskap, mål och syfte, varför man bör sträva mot samverkan. I sitt anförande framhöll Salmonsson att rimliga förklaringar till gapet kan tänkas vara svårigheter för praktiker att veta hur man kan använda sig av forskning i sin verksamhet samt praktikers behov och önskemål om snabba resultat. Det sistnämnda är något som inte alltid är förenligt med vad forskningen kan leverera. Salmonsson lyfte även goda exempel på forskning på området som landat hos praktiker, till exempel forskning om interkulturellt lärande, men betonade samtidigt behovet av fortsatt strävan mot samverkan.

Frågestund

Den efterföljande frågestunden genererade många frågor och kommentarer från publiken. En deltagare lyfte betydelsen av att forskningen samlar in erfarenhet från de civilsamhällesorganisationer som under 2015 och 2016 arbetat med flyktingströmmarna till Sverige och med det efterkommande etableringsskedet. Flera deltagare framhöll att forskarsamhället borde fokusera på hur forskningsresultat kommuniceras, särskilt mot civilsamhället. Här föreslogs debattartiklar vara mer lämpligt än vetenskapliga tidskrifter.

Joakim Palme sa att Delmi lutar sig mot grundforskningen i sitt arbete att agera brygga mellan samhällsdebatt och utveckling. Han menade att "...en satsning som det nationella forskningsprogrammet om migration och integration kan i sig leda till finansiering av forskning som Delmi kan ha nytta av i sitt uppdrag". Vidare betonade Palme vikten av det komparativa perspektivet och behovet av samverkan, inte minst mellan forskarsamhället och kommuner. Annika Sundén talade även hon om vikten av samspel mellan aktörer för en god integration, och nämnde vikten av långsiktighet.

Deltagarna diskuterade i grupp olika frågeställningar

Efter lunch diskuterade deltagarna gruppvis följande frågor:

- Utifrån er expertis – vilka problem och möjligheter finns *idag* inom områdena migration och integration?
- Utifrån er expertis – vilka problem och möjligheter kommer att finnas *i framtiden* inom områdena migration och integration?
- Ni som är praktiker – använder ni er av forskning i er verksamhet? Om ja, hur? Om nej, varför inte? Ge gärna konkreta exempel.
- Hur bör forskning på bästa sätt förmedlas till praktiker/verksamhet på fältet?
- Ni som är forskare – använder ni er av praktiker under forskningsprocessen? Om ja, hur? Om nej, varför inte? Ge gärna konkreta exempel.
- Hur kan forskare ta tillvara kunskap från praktiker?

Gruppdiskussionerna dokumenterades av Vetenskapsrådets personal. Nedan framgår i kort sammanfattning vad respektive grupp lyfte fram som svar på frågorna.

Grupp 1 diskuterade bland annat rätten till jämlik social välfärd och hälsa. Gruppen lyfte möjligheten för forskningen att utnyttja kunskap och perspektiv från utländsk vårdpersonal, med anledning av krocken mellan kultur och interprofessionalism/värdegrund som upplevs hos nyanländ vårdpersonal. Gruppen betonade vidare behovet av kunskapsöversikter, policyforskning om organisation av sjukvård och tvärvetenskaplig forskning mellan medicin och hälsa och humaniora i frågor om migration och integration. Gruppen föreslog kliniknära forskning som ger kontakt mellan forskare och praktiker och praktknära forskning som kan utveckla metoder och praxis inom hälso- och sjukvård samt socialtjänst. Vidare talade gruppen om nyttan av system av longitudinella och etnografiska projekt om migration och integration, och färdiga systematiska instrument för integration som kan nyttjas vid beredskap för nya typer av migrationsströmmar. Man talade även om möjligheten att följa nya instrument för integration, och exemplifierade med hälsokommunikatörer som på hemspråk undervisar olika grupper om hur sjuk- och hälsovård fungerar i Sverige.

Grupp 2 diskuterade bland annat behovet av forskning kring vad som driver folk på flykt, vad som hänt med flyktingarna som kom till Sverige år 2015 och vilka anställningsformer som nyanlända kommer in i. Gruppen lyfte även behovet av en fungerande infrastruktur på arbets- och bostadsmarknaden, att ta tillvara på befintlig forskning samt att inkludera migranternas perspektiv i diskussioner, forskning och utvärdering. Gruppen betonade även vikten av att inkludera könsaspekten i frågor som rör integration. Även denna grupp föreslog att man skulle bedriva forskning där praktiker och forskare samverkar. Man talade även om betydelsen av kommunikation av forskningsresultat från forskare till samhälle, där det snabba informationsflödet upplevs vara orsaken till att forskningen inte alltid når fram till praktikerna. Praktikernas behov av forskningsresultat i tid betonas, och gruppen efterfrågar en kunskapsbank inom integrationsområdet.

Grupp 3 diskuterade bland annat begreppet migration och vad det rymmer samt hur länge någon är migrant. Gruppen talade om skälen för migration, och hur migranten behandlas olika beroende på skäl. I sin diskussion framhöll gruppen hur barnomsorg och skola behöver stöd och resurser för att kunna arbeta med barn med olika bakgrunder och förkunskaper, och hur dessa funktioner blir särskilt belastade i segregerade bostadsområden. Gruppen betonade vidare civilsamhällets betydelse för nyanländas integration, och att civilsamhällets drivkraft att hjälpa till, är en möjlighet att ta tillvara på. Gruppen lyfte vidare behovet av flera europeiska forskningssamarbeten, behov av forskning inom smittskydd och föreslog fler interdisciplinära studier på området. Likt grupp 1 och grupp 2, betonade även denna grupp behovet av samarbete mellan forskare och praktiker. Forskare i gruppen menade att det är svårt att hitta information kring praktikernas arbete och önskade samtidigt ett mer nära samarbete med organisationer.

Grupp 4 diskuterade bland annat rättssäkerheten i asylprocessen, stabiliteten i det svenska mottagandesystemet och vad som sker med de personer som frivilligt eller med tvång återvänder. Gruppen problematiserade hur lagstiftningen påverkar de ensamkommande flyktingbarnen och ställde sig frågande till om lagstiftningen avseende hälso- och sjukvård är tillräcklig. Gruppen diskuterade även omfattningen av diskriminering i myndighetsutövning,

på bostadsmarknaden och för HBTQ-personer i asylprocessen. Gruppen lyfte fram behovet av komparativa studier med andra länder i frågor om diskriminering. Likt grupp 1, 2 och 3 betonade även grupp 4 vikten av samverkan mellan forskare och praktiker i frågor om migration och integration.

Grupp 5 diskuterade bland annat migranter på arbetsmarknaden, betydelsen av mottagandesystemets olika etableringsåtgärder och framtida rörelse. Gruppen lyfte problemet med nyanlända och papperslösa som utnyttjas på arbetsmarknaden, avsaknaden av uppföljning av mottagningssystemets olika insatser för etablering och hur Sverige kan förbereda sig inför en ny och större flyktingström. Gruppen diskuterade även eventuella glapp mellan regeringsbeslut och forskningsresultat. Gruppen identifierade behov av forskning om olika moment vid integrationsåtgärder, uppföljning av migration samt forskning om migration och brott. Likt tidigare grupper, betonade även gruppen vikten av samverkan mellan forskning och praktik och föreslår kunskapsmöten i forskningsprojekt och gemensamma postdokssatsningar.

Grupp 6 diskuterade bland annat segregation och socioekonomiskt utsatta bostadsområden, placeringens betydelse vid kommunplacering av nyanlända och det egna företagandets betydelse för integration. Gruppen betonade utmaningarna med segregerade bostadsområden och civilsamhällets behov av kunskap kring detta. Vidare diskuterade gruppen behovet av forskning kring nyanländas kommunplacering och vilka effekter placeringen har för skola, arbetsliv och andra faktorer som kan mätas i termer av integration. Bland andra framtida forskningsbehov nämndes forskning om regioner och kommuner och deras individuella insatser i frågan om etablering. Vidare lyfte gruppen att forskningen om migration och integration borde rikta mer fokus på kvinnor och barn samt inkludera lärdomar från civilsamhällets insatser. Gruppen diskuterade även möjligheter inom området, där eget företagande nämndes som särskilt betydande för nyanländas etablering. Likt övriga grupper nämnde även gruppen betydelsen av samverkan mellan forskning och praktik.

Grupperna presenterade sina diskussioner

Bland de problemområden som lyftes under den gemensamma diskussionen nämndes: psykisk ohälsa bland asylsökande; asylprocessen och frågan om rättssäkerhet; diskriminering på bostads- och arbetsmarknad; segregation; avsaknaden av rätt till hälso- och sjukvård samt utsatthet hos kvinnor och ensamkommande barn.

Bland de möjligheter som lyftes framkom: värdet av interdisciplinärt forskningssamarbete; vikten av samverkan mellan forskning och civilsamhälle; betydelsen av möten mellan forskning och praktik; eget företagande för nyanlända samt ett aktivt civilsamhälle.

Flera deltagare lyfte även metodologiska frågor, såsom värdet av metodologisk pluralism; etnografiska studier; svårigheter och möjligheter att via surveyundersökningar nå vissa grupper av migranter samt betydelsen av intersektionell analys och livscykelstudier.

Moderator Kerstin Sahlin avslutade dagen med att summera dialogmötet och deltagarnas tankar kring utmaningar och möjligheter inom forskning om migration och integration. Hon tackade Joakim Palme, Annika Sundén, Lisa Salmonsson samt alla deltagare för medverkan och för de idéer, förslag och tankar som kommit upp under mötet.

Arrangör: Vetenskapsrådet

Gustav Hansson, fil. dr. i nationalekonomi och analytiker

Kerstin Sahlin, professor i företagsekonomi vid Uppsala universitet och huvudsekreterare för Humaniora och Samhällsvetenskap

Monica Svantesson, fil.dr. i statsvetenskap och programansvarig för det nationella forskningsprogrammet om migration och integration

Övriga presentationer

Joakim Palme, professor i sociologi vid Uppsala universitet och ordförande vid Delegationen för migrationsstudier (Delmi)

Lisa Salmonsson, fil.dr. i sociologi vid Linköpings universitet och ordförande för IMER-förbundet (internationell migration och etniska relationer)

Per Strömblad, docent vid Institutionen för statsvetenskap, Linnéuniversitet

Annika Sundén, docent i nationalekonomi och analyschef vid Arbetsförmedlingen

Deltagande organisationer

Amnesty International
Arbetsförmedlingen
Arbetsmarknadsdepartementet
Brottsförebyggande rådet
Caritas
Civil rights defenders
Delmi (ingår i programkommittén)
Diskrimineringsombudsmannen
Ensamkommandes förbund, EFS
Flyktinggruppernas riksråd, FARR
Folkbildningsrådet
Folkhälsomyndigheten
Formas (ingår i programkommittén)
IMER-förbundet
Justitiedepartementet

Karolinska institutet (ingår i referensgruppen)
Kungliga Tekniska Högskolan
Kurdiska riksförbundet
Kvinnors nätverk
Landsorganisationen i Sverige, LO
Linköpings universitet (ingår i referensgruppen)
Linnéuniversitetet (ingår i arbetsgruppen)
Lunds universitet (ingår i referensgruppen)
Migrationsverket (ingår i programkommittén)
Nordens välfärdscenter
NordForsk
RFSL Ungdom
Samarbetsorgan för etniska organisationer i Sverige, SIOS
Socialstyrelsen
Statistiska Centralbyrån, SCB
Stockholms universitet (ingår i referensgruppen)
Studieförbundet Näringsliv & Samhälle, SNS
Svenskt näringsliv
Sveriges kommuner och landsting, SKL
Sveriges muslimska råd
Tjänstemännens centralorganisation, TCO
Transkulturellt Centrum, Stockholms läns landsting
Unionen
Uppsala universitet (ingår i referensgruppen)

